

Tilmælið um fiskiskapin 2011-2012

Við støði í §22 Stk. 2 í lógini um vinnuligan fiskiskap hevur Havstovan hesi tilmæli um fiskiskapin undir Føroyum í fiskiárinum 2011/2012:

- a) Fiskidagatalið hjá skipabólkunum í dagaskipanini, ið serliga fiska tosk og hýsu, t.e. bólkarnir 3, 4 og 5, eigur at verða skorið niður við 25% av teimum tillutaðu døggunum í komandi fiskiári (2011/2012), sum liður í eini ætlan yvir fleiri ár at stilla veiðutrýstið rætt.
- b) Fiskidagatalið hjá bólkunum 1 og 2, ið serliga fiska upsa, eigur at verða skorið við 10% sum liður í eini ætlan yvir fleiri ár at stilla veiðutrýstið rætt.
- c) Eingin vinnuligur fiskiskapur verður loyvdur á Føroyabanka grynri enn 200 m.
- d) Serligu gýtingarfriðingarnar fyri tosk á Landgrunninum og upsa undir Føroyum eiga at halda fram.
- e) Fyri at verja teir yngstu árgangirnar av serliga toski, mælir Havstovan til at friða smáfiskaleiðir.
- f) Mælt verður til at innføra ein veiðusetning, ið byggir á lívfrøðilig tilvísingarvirði, og ið greitt sigur, hvat skal gerast, um stovnarnir minka niðrum eina minstustødd.

ÁSETT VIÐ LÓG

Sambært lógini um vinnuligan fiskiskap skal Havstovan á hvørjum ári geva landsstýrismanninum í fiskivinnu-málum eitt tilmæli um fiskiskapin undir Føroyum komandi fiskiár. Fiskiárið gongur frá 1. septembur til 31. august. Sambært lógini skal tilmælið m.a. vera grundað á, at fiskiskapurin skal vera burðardyggur, lívfrøðiliga og búskaparliga. Havstovan grundar sítt tilmæli á vísindaligu ráðgevingina hjá altjóða havgranskingarráðnum ICES, sum stovnurin hevur tætt samstarv við, tó við tillagingum til føroysk viðurskipti.

Umframt tilmælið frá Havstovuni fær landsstýrismaðurin eisini ráðgeving frá Fiskidaganevndini. Hendan nevnd umboðar vinnuna á sjónum og ger metingar um støðuna í botnfiskastovnunum og tilmæli um fiskidagar, og hvussu fiskiskapurin skal skipast komandi fiskiárið.

Landsstýrismaðurin letur Løgtinginum eitt tilmæli um fiskiskapin komandi ár, og sostatt er tað Løgtingið, sum hevur seinasta orðið.

Grundgevingar

Ráðgevingin hjá Havstovuni tekur støði í stovnsmetingunum av botnfiski hjá Havstovuni/ICES í 2011 (Skjal 1*) og í ráðgevingini hjá ICES í 2011 (Skjal 2).

Eftir vánaliga tilgongd av toski á Landgrunninum fleiri ár á rað, er ein yvir miðal árgangur (2008) á veg, og stovnurin er tískil í vøkstri. Ein miðal árgangur av toski, tá hann er 2 ára gamal (tað, ið verður nevnt tilgongd), er umleið 15,8 milliúnir fiskar. Men í 2003-2007 var hon einans ímillum 3,6 og 8,2 milliúnir fiskar. Stovnurin minkaði í stórum og fiskiskapurin somuleiðis. Hesi seinastu trý árin (2009-2011) var tilgongdin heldur betri, ávikavist 12, 19 og 12 milliúnir fiskar (Skjal 2 og 3).

Umráðandi er, at hesin smáfiskurin fær frið at seta til, og tískil eiga uppvakstrarøkini nær landi og á øðrum leiðum í størst møguligan mun at friðast fyri fiskiskap. Veiðutrýstið eftir toski seinastu árin er mettt at hava verið ov høgt, sjálvt um nógvir fiskidagar hava verið óbrúktir, og ICES mælir til ein niðurskurð í veiðutrýstinum upp á 30% fyri komandi fiskiár. Havstovan mælir til eina ætlan næstu árin, fyri at stilla veiðutrýstið rætt, og mælir í fyrsta umfari til at skerja dagatalið 25% í mun til tað tillutaða dagatalið í verandi fiskiári (2010/2011).

Toskurin á Føroyabanka er søguliga illa fyri. Hóast ein lítil bati er at hóma, hevur stovnurin framvegis alla verju fyri neyðini, og Havstovan mælir til, at Føroyabanki framhaldandi verður stongdur fyri allari vinnuligari veiðu. Hetta fer eisini at koma hýsuni til góðar.

Hýsustovnurin er søguliga illa fyri og hevur alla vernd fyri neyðini. Ein (langtíðar) miðal tilgongd av 2 ára gamlari hýsu er uml. 28 milliúnir fiskar, men í 2005-2010 var hon í miðal einans 6 milliúnir fiskar. Útlit eru til, at tilgongdin í 2011 (2009 árgangurin) er heldur frægari enn seinastu árin (16 milliúnir), men hetta er framvegis bert góð helvtin av miðal tilgongd.

Lívfrøðiliga hevði verið rættast at banna alla beinleiðis veiðu eftir hýsu og at minka mest møguligt um hjáveiðu í øðrum fiskiskapum. Men hetta er trupult, tí hýsa verður fyri tað mesta veidd í einum blandaðum línufiskiskapi eftir toski og hýsu, og toskastovnurin er so væl fyri, at hann tolir ávísa roynd. Havstovan metir tó, at tann ætlan, ið her verður skotin upp, at stilla dagaskipanina rætt við at minka líðandi um dagatalið, eisini fer at hava gagnliga ávirkan á hýsustovnin.

Upsastovnurin er væl fyri, og gýtingarstovnurin er mettur at vera væl oman fyri minst tilrádda markið hjá ICES. Hinvegin er veiðutrýstið 38% størri, enn mælt verður til. Havstovan metir, at stovnurin tolir, at dagatalið verður minkað so líðandi næstu árin.

Ein trupulleiki við skipanini av fiskiskapinum undir Føroyum hevur verið, at ikki allir skipabólkar eru í dagaskipanini, og tískil ikki reguleraðir við dagatali. Lemmatrolarnir (Bólkur 1) eru nú komnir upp í dagaskipanina, og Havstovan metir, at hetta fer at gera tað lættari at regulera serliga upsafiskiskapin.

Í §2 í lógini um vinnuligan fiskiskap verður m.a. sagt: „Dentur verður lagdur á, í umsitingini av hesi lóg, at varðveita tilfeingið og at troyta og gagnnýta hetta burðardygt á skilabesta hátt, lívfrøðiliga og búskaparliga“. Skipanarnevndin sigur í frágreiðing frá 8. feb. 1996, at „stovnsrøktarendamálið er rokkið, um gýtingarstovnurin er oman fyri ávísa minstustødd, og veiðutrýstið síðani er so, at umleið ein tríðingur av stovninum verður veiddur á hvørjum ári“. Havstovan tekur undir við, at tað er avgerandi at halda gýtingarstovnunum oman fyri eina minstustødd, og

*Skjøluni, sum eru nevnd í tilmælinum, eru ikki við her. Tey eru til taks á www.hav.fo og kunnu eisini fáast við at venda sær til Havstovuna.

at veiðutrýstið verður stillað so, at veiðan er burðardygg og samstundis, at sum mest fæst burtur úr stovnunum, og er hetta grundarsteinar í okkara ráðgeving. Um gýtingarstovnar minka niður um hesa minstustødd, eigur ein ætlan at fyriliggja, sum sigur, hvørji tiltøk eiga at verða sett í verk, fyri at fáa gýtingarstovnarnar at koma fyri seg aftur (sí niðanfyri).

Styrkin í eini dagaskipan er m.a., at um dagatal og aðrar reguleringar eru ásett rætt, so slepst undan á hvørjum ári at gera broytingar. Havstovan hevur tó, síðan dagaskipanin kom í gildi, víst á, at dagatalið (og flotin) alla tíðina hevur verið ov høgt. Umráðandi í eini dagaskipan er, at dagatalið er ásett so, at ikki ov ógvilg sveiggj henda í veiðutrýstinum ár undan ári. Hetta 14-ára skeiðið hevur víst okkum, at veiðutrýstið okkurt árið hevur verið nærum dupult so stórt sum ætlað, meðan tað einstøk onnur ár hevur verið ájavnt ella minni enn hægsta tilrádda markið. Nakað av hesum stavar frá serligum umstøðum í náttúruni, sum greitt er frá niðanfyri. Menningin í m.a. tøkni ger harumframt, at skipini so líðandi verða alt effektivari. Hesum má fylgjast væl við í og leggjast upp fyri so ella so.

Veiðutrýstið verður eisini ávirkað av umstøðunum í havumhvørvinum. Serliga eru tað veiðuevnini hjá línu, ið verða ávirkað. Í árum við góðum gróðri er nógv føði hjá fiskinum, hann veksur skjótt, og hann tekur ikki so væl línu. Er gróðurin hinvegin lítil, er minni til av føði, fiskurin veksur ikki so væl, og hann tekur nógv betur línu. Av tí, at skipanin við stongdum leiðum er gjørd soleiðis, at tað mesta av toskinum og hýsuni verður veitt við húki, so er veiðutrýstið á tosk og hýsu tengt at gróðrinum og harvið skiftandi, hóast dagatalið er hitt sama. Tey flestu árin í tíðarskeiðinum 2002-2007 var gróðurin minni enn og um miðal, og veiðutrýstið á tosk hesi árin var sera høgt. Í 2008-2009 var gróðurin yvir miðal, og tað sæst eisini aftur í veiðutrýstinum (Skjal 1-3). Gróðurin í 2010 var eisini yvir miðal, og nevnda ávirkanin á veiðutrýstið sæst eftir øllum at døma eisini fyri tosk, men ikki fyri hýsu; her skal tó havast í huga, at seinastu virðini í eini stovnsmeting eru tengd við óvissu. Fyribils sær tað út til, at gróðurin í ár er vánaligur, og tí kann væntast, at veiðutrýstini á tosk og hýsu fara at vaksa.

ad a-b) Lívfrøðiliga hevði verið best at banna allari veiðu eftir hýsu, men tað vildi elvt til, at næstan allur flotin varð lagdur. Framskrivningar vísa tó, at tilmæltu niðurskurðirnir í dagatali og aðrar tilmæltar reguleringar fara at fáa hýsustovnin at vaksa spakuliga aftur, og toskastovnurin fer at koma upp um ímóti minstamarkinum (BMSYTrigger) komandi ár. Bólkur 2 fiskar bert tosk og hýsu sum hjáveiðu, og av tí at upsastovnurin er væl fyri, meta vit ikki, at skerjingin í dagatali fyri komandi ár nýtist at vera so stór sum ICES mælir til. Hinvegin mæla vit til tiltøk, ið verja smáfiskin, ið er á veg inn í stovnin.

ad c) Toskastovnurin á Føroyabanka er á sama støði sum seinast í 1980-árunum og fyrst í 1990-árunum. Tá varð Bankin friðaður, og tað tók bert fá ár at fáa toskastovnin at koma fyri seg aftur.

Hesin toskurin veksur skjótt, so stovnurin kann koma skjótt fyri seg aftur, um góð tilgongd er, og fiskurin fær frið. Í friðingini, sum nú er, tekur uppbyggingin av stovninum longri tíð, men seinasta kanningin hjá Havstovuni vísti ein lítlan bata, ið gevur vón fyri framman.

ad d) Í gýtingartíðini stendur fiskurin sera tættur, og tí verður hann lættari veiddur, og veiðutrýstið økist samsvarandi.

ad e) Toskur veksur upp inni við land, og tað er sera umráðandi fyri at fáa stovnin at vaksa aftur, at tann smái fiskurin fær so nógvan frið sum gjørligt, so at hann kann seta til tann vaksna stovnin. Arbeitt verður við einum

uppskoti um at friða øki nær landi fyri línuveiðu ávísar tíðir á árinum umframt at friða eitt øki á Mýlingsgrunninum og eystur úr Fugloynni ávísar partar av árinum fyri allari veiðu. Roynt verður eftir besta førimumi at sleppa undan, at hesar friðingarnar ganga ov hart út yvir vinnuliga ríknar útróðrarbátar. Hemaraveiða og kalvalína eru tó undantíknar hesum friðingum.

ad f) Havstovan mælir til, at tað fyri føroysku botnfiskastovnarnar verður gjørdur ein víðkaður veiðusetningur (á enskum: „Management plan“) við endurskoðaðum tilvísingarvirðum (á enskum: „Reference points“) og greiðum reglum fyri, hvat skal gerast, um stovnar gerast minni enn ráðiligt (eitt slag av „recovery plan“); alt hetta skal grundast á vísindaligar kanningar/arbeiði og vera í tráð við ráðgeving frá ICES. Um hetta verður gjørt, so skuldu eingir trupulleikar verið við eitt nú at fáa føroyskan botnfiskiskap góðkendan sum burðardyggan, t.d. MSC góðkenning. Mælt verður til, at veiðusetningurin skal byggja á ta sonevndu MSY (Maximun Sustainable Yield) regluna, ið ikki bert hevur til endamáls at tryggja eina burðardyggja veiðu, men samstundis at tryggja eina mesta, varandi veiðu (sí Skjal 2, 3 og 4).

Viðmerkingar

Føroyar hava valt at skipa fiskiskapin eftir botnfiski við at áseta eitt mest loyvt tal á fiskidøgum og við stongdum leiðum, serliga gýtingarfriðingar og fyri at skilja húk og trol at. Hendan skipanin hevur víst seg at hava fleiri fyrimumir í mun til aðrar skipanir, men hon hevur enn ikki megna sína høvuðsuppgávu, nevnliga at stilla veiðutrýstið (fiskideyðan) rætt. Orsøkin er m.a., at hon frá byrjan hevði alt ov nógvar dagar inni í skipanini, og at fiskiførini eru blivin effektivari, soleiðis at teir framdu niðurskurðirnir í tali á fiskidøgum ikki hava virkað eftir ætlan. Týðiligt dømi um hetta er, at hóast bert 52% av fiskidøggunum í 2008/2009 og 61% av fiskidøggunum í 2009/2010 vórðu nýttir, so vóru veiðutrýstini eftir toski og upsa ov stór. Ein kanning á Havstovuni hevur víst, at fyri at fáa mest burtur úr toski á Landgrunninum, eigur veiðutrýstið at verða skert við umleið 35-40% í mun til miðal veiðutrýstið seinastu 15 árinum. Hetta eiga myndugleikarnir at taka til sín og beinanvegin seta í verk eina ætlan fyri at finna eitt hóskandi dagatal.

Afturlítandi á árinum, stovnsmetingar hava verið undir Føroyum (síðan 1957-61), hevur miðalveiðan av toski á Landgrunninum, toski á Føroyabanka og hýsu og upsa undir Føroyum verið ávikavíst 23 tús., 2 tús., 16 tús. og 38 tús. tons. Tað er einki, ið bendir á, at tað kunnu fiskast fleiri tons við fleiri fiskidøgum ella við meira reiðskapi. Heldur er tað so, at í hvussu er sama tonsatal kann verða veitt við væl minni roynd enn teirri, við vit hava í dag.

Tað at minka veiðutrýstið er ikki tað sama sum, at veiðan fer at minka. Um veiðutrýstið verður minkað, minkar veiðan ta fyrstu tíðina (1-3 ár), men eftir tað kann væntast, at veiðan í tonsum sum heild verður tann sama ella helst størri, og at færri og størri fiskar verða veiddir. Og tað hevur nógvar fyrimumir. Teir gýta fleiri og størri rognkorn yvir langa tíð, og hevur hetta vanliga við sær, at móguleikarnir at yvirliva hjá larvum og yngli verða størri enn annars. Umframt eru teir betri eignaðir bæði í framleiðsluni og viðvíkjandi fiskaprísi, so at meira fæst burturúr enn við einum ov stórum veiðutrýsti. Eisini kann væntast, at sveiggini í veiðuni ár undan ári verða smærri, hetta serliga tí, at nógvir árgangir fara at vera í stovninum.

Tilgongd av ungum fiski inn í vaksna stovnin er ymisk ár um ár. Summi ár er tilgongdin góð, onnur ár verri. Við harðari roynd verður fiskiskapurin góður

tey árin, tá tilgongdin er góð. Men samstundis verður lítið og einki eftir til árin, tá tilgongdin ikki er so góð, og heldur ikki verða vakstrarevnini hjá fiskinum nýtt til fulnar. Úrslitið verður samanum tikið, at minni kemur upp á land, og sveiggini millum góð og ring ár verða ov ógvuslig.

Seinastu 20 árin hevur fiskiskapurin eftir toski og hýsu verið munandi meira ójavnur, enn hann var í eldri tíðum. Líkt er til, at høga veiðutrýstið ger, at sveiggini í tilgongd gerast størri, enn tey annars høvdu verið.

Tilfar

Hetta tilmælið er grundað á:

- 1) **Report of the North-Western Working Group 2011, 26 April – 3 May 2011. ICES C.M. 2011/ACOM:7.** Grundarlagið fyri ráðgevingini hjá bæði ICES og Havstovuni, m.a. ein lýsing av umhvørvi og fiskiskapi, hagtøl fyri veiðu og roynd, tilfar frá vísindaligum kanninum og stovnsmetingin av einstøku stovnunum (á enskum) (sí www.ices.dk). Hjálagt sum Skjal 1.
- 2) **The Faroe Plateau Ecosystem. ICES 2011:** Ráðgevingin hjá ICES (á enskum) (sí www.ices.dk). Hjálagt sum Skjal 2.
- 3) **Reinert, J. 2011.** Stovnsmetingar 2011 og útlit fyri tosk, hýsu og upsa og ICES ráðgeving fyri 2012. Fyrilestur á Havstovuni 11. juni 2011. Hjálagt sum Skjal 3.
- 4) **Havstovan 2011.** Altjóða broytingar í stýring av fiskiskapi og vísindaligari ráðgeving. Hjálagt sum Skjal 4.

Havstovan, 15-06-2011

Eilíf Gaard, stjóri